

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ
В ДОСЛІДЖЕННЯХ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

*Всеукраїнська науково-практична конференція
до Дня науки
та 30-річчя Національної академії правових наук України*

м. Київ, 18 травня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 34(062.552)
А43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
НДІ правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України
29 червня 2023 року, протокол № 6*

Редакційна колегія:

Н. І. Атаманчук, А. Б. Гриняк, Н. В. Міловська

Відповідальний редактор: Н. В. Міловська

А43 **Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених:** збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 1168 с.

ISBN 978-617-8263-64-5

18 травня 2023 року у Науково-дослідному інституті правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України Радою молодих вчених проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених», у якій взяли участь молоді вчені, аспіранти та студенти, а також працівники з практичним досвідом роботи.

Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти і наукових установ, студентам, аспірантам, докторантам та всім, хто цікавиться актуальними питаннями юридичної науки.

УДК 34(062.552)

© Науково-дослідний інститут правотворчості
та науково-правових експертиз
Національної академії правових наук України, 2023

© Видавництво «Юридика», 2023

© Автори, 2023

ISBN 978-617-8263-64-5

Література:

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / за ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Видавництво «Юридична думка». 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
2. Колпаков В. К. Парадигма «поняття адміністративного права»: зміст і новели в системі універсалій. Питання адміністративного права. Харків : Право, 2019. 272 с. С. 48–75.
3. Конституція України від 28 черв. 1996 р. Верховна Рада України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : монографія. Х. : Арсіс, ЛТД, 2007. 576 с.
5. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення : монографія. Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2009. 380 с.
6. Сербин Р. А. Правова культура – важливий фактор розбудови правової держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 «Філософія права». К., 2003. 20 с.
7. Топорецька З. М. Роль суспільних цінностей в обранні державою моделі публічного управління гральним бізнесом. *Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану* : матеріали наук.-теорет. конф., присвяч. Дню науки та пам'яті С. М. Легуші (Київ, 19 трав. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 153–156.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ МОБІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Васильєв С. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

*доцент кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської Обласної Ради
м. Харків, Україна*

Забезпечення трудових прав педагогічного працівника є запорукою ефективного виконання ним своїх трудових обов'язків, доброзичливого ставлення до учнів або студентів. Водночас, можливі випадки, коли

педагог на роботі стикається із необґрунтованими претензіями директора школи, завідуючого кафедрою або іншого керівника, приниженнями, образливими висловлюваннями, спробами спровокувати конфлікт. Можливі конфлікти між педагогічними працівниками на ґрунті особистої неприязні, відмінностей у світогляді. Керівництво закладу освіти повинно реагувати на будь-які конфліктні ситуації у колективі.

Згідно зі ст. 54 Закону України «Про освіту» педагогічний працівник має право на захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації [1]. Отже, запровадження адміністративної відповідальності за психологічний тиск на роботі є цілком обґрунтованим і доречним.

Адміністративна відповідальність за вчинення мобінгу, тобто цькування працівника, була встановлена у грудні 2022 року. Кодекс про адміністративні правопорушення України (далі – КупАП) було доповнено ст. 173-5 «Мобінг (цькування) працівника», яка складається з двох частин [2]. У першій частині статті встановлено заходи адміністративного стягнення за вчинення мобінгу, а в другій частині – кваліфікуючі ознаки мобінгу. Зокрема, вчинення мобінгу групою осіб або особою, яка протягом року вже притягалася до адміністративної відповідальності за мобінг. При цьому норми адміністративного права не містять визначення поняття «мобінг», не названі види або ознаки мобінгу.

В українському законодавстві поняття мобінгу з'явилося лише у листопаді 2022 року. Згідно зі ст. 2-2 КЗпП України мобінгом є систематичні (повторювані) тривалі умисні дії або бездіяльність роботодавця, окремих працівників або групи працівників трудового колективу, які спрямовані на приниження честі та гідності працівника, його ділової репутації, у тому числі з метою набуття, зміни або припинення ним трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного та/або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність [3]. Форми мобінгу також закріплені у ст. 2-2 КЗпП України. У цьому визначенні відображено коло осіб, які можуть бути суб'єктами мобінгу, сутність незаконних дій правопорушників та мета незаконних вчинків. Варто наголосити на тривалому характеру мобінгу, який може поєднувати психологічний та економічний тиск. Метою мобінгу визнається звільнення працівника, примушування його недооцінювати свою професійну придатність.

Наголосимо на тому, що у січні 2019 року було запроваджено адміністративну відповідальність за булінг, тобто цькування учнів або

студентів з боку однокласників та одногрупників. Водночас, мобінг передбачає здійснення психологічного або економічного тиску саме у трудовому колективі педагогічних працівників.

Законодавство встановлює порядок розслідування випадків мобінгу. Згідно із п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП право складати протоколи про мобінг надано працівникам Державної служби з питань праці [2]. Разом із тим, у Положенні про цю службу немає відповідної норми, яка передбачає повноваження працівників служби у сфері протидії мобінгу [4]. Прийняття законодавства про відповідальність за мобінг жодним чином не вплинуло на статус і повноваження інспекторів з питань праці.

Порядок проведення планових і позапланових перевірок органами державного нагляду встановлено законодавством. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 877-V) звернення громадян про порушення їх прав можуть стати підставою для проведення позапланових перевірок суб'єктів господарювання. Але захід контролю здійснюється у цьому разі лише за погодженням із центральним органом виконавчої влади [5]. Отже, надходження скарги від педагога про випадки мобінгу у закладі освіти може стати підставою для позапланової перевірки школи, ліцею або університету органами Державної служби з питань праці.

Відповідно до ст. 8 Закону № 877-V інспектори Державної служби з питань праці під час проведення перевірки мають право одержувати пояснення від працівників підприємства, які можуть підтвердити факти мобінгу [5]. Саме на підставі таких пояснень може бути складено протокол про адміністративне правопорушення «Мобінг». Не важко передбачити проблеми, які можуть виникнути при одержанні письмових пояснень від педагогічних працівників у тому трудовому колективі, де були випадки мобінгу. Адже спілкуватися із кожним громадянином для отримання відвертих, правдивих свідчень потрібно наодинці. Окремий кабінет для роботи комісії органу контролю керівництво закладу освіти може і не знайти. Викликати працівників до приміщення Державної служби з питань праці посадові особи цього органу державного нагляду не мають права. Педагоги, які були свідками мобінгу, напевно, планують працювати і надалі у цьому ж закладі освіти. Вірогідність того, що працівник буде свідчити проти свого керівника, є низькою. Особи, які вчиняли мобінг, навряд чи визнають свою провину. Підтвердити факти мобінгу можуть колишні працівники закладу освіти, в якому проводиться перевірка, оскільки вони вже звільнилися. Але у Державної служби з питань праці не має права викликати повістками різних громадян для опитування за скаргами про мобінг. Виходячи із викладених міркувань, обгрунтованою здається

пропозиція про передачу повноважень зі складання протоколів про мобінг від Державної інспекції з питань праці до Національної поліції України.

Згідно зі ст. 221 і ст. 276 КУпАП розгляд адміністративних протоколів про вчинення мобінгу належить до компетенції судді районного суду за місцем вчинення правопорушення [2]. Державна служба з питань праці повинна надіслати протокол про мобінг до районного суду за місцем розташування підприємства, в якому здійснювалася перевірка скарги про порушення трудових прав. Правила розгляду справ про адміністративні правопорушення встановлені у ст. ст. 277–281 КУпАП. Вони поширюються і на випадки притягнення громадян до адміністративної відповідальності за вчинення мобінгу. До суду повинні бути викликані особи, стосовно яких складено протокол про адміністративне правопорушення, потерпілий, а також свідки мобінгу.

Підсумовуючи викладене необхідно відзначити наступні особливості притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення мобінгу в Україні:

1. Визначення та форми мобінгу закріплені у трудовому законодавстві України. Адміністративна відповідальність за мобінг встановлена у грудні 2022 року.

2. Повноваження щодо складання протоколів про адміністративне правопорушення за вчинення мобінгу надані Державній службі з питань праці.

3. У випадку надходження скарги про мобінг Державна інспекція має право призначити позачергову перевірку суб'єкта господарювання.

4. Правом притягати громадян до адміністративної відповідальності за вчинення мобінгу користуються судді районних судів.

Для вдосконалення правового регулювання адміністративної відповідальності за вчинення мобінгу можна запропонувати наступні зміни у законодавство:

1. Надати право складати протокол про адміністративне правопорушення «Мобінг» працівникам Національної поліції України.

2. Передбачити здійснення позапланової перевірки закладу освіти Державною службою з питань праці без погодження із центральними органами виконавчої влади у випадку надходження заяви про мобінг.

3. Встановити у Положенні про Державну службу України з питань праці повноваження відносно протидії мобінгу.

4. Передбачити у Законі України «Про освіту» обов'язок керівника закладу освіти та освітнього омбудсмена вживати заходи щодо протидії мобінгу.

Література:

1. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-text> (дата звернення: 15 травня 2023 року).
2. Кодекс про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 року № 8073-X. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#top> (дата звернення: 15 травня 2023 року).
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15 травня 2023 року).
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці : постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2015 року № 96. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-Text> (дата звернення: 15 травня 2023 року).
5. Про основи державного нагляду (контролю) у сфері господарювання : Закон України від 05 квітня 2007 року № 877-V. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16/text> (дата звернення: 15 травня 2023 року).

ВИДИ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Голоядова Т. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія
м. Одеса, Україна*

Податкова перевірка є способом податкового контролю, за допомогою якої контролюючі органи у сфері оподаткування попереджають, виявляють, забезпечують, припиняють порушення податкового законодавства України платниками податків та зборів. Основною метою податкового контролю України є забезпечення законності та фінансової дисципліни у сфері надходження податкових платежів до публічних грошових фондів.